

Shush
Sheet 3/117
קסא

1

בראשית יג לך לך

ח לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ: ויאמר אברם אל-לוט אל-נא תהי
ט מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך קי-אנשים אחים אנחנו: הלא כל-
הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם-השמאל ואימנה ואם-הימין ואשמאילה:

דלוט, ויכנענא ופרנא.
בין יתיב בארץ:
ח. נאמר אברם ללוט, לא
קען תהי מצותא בינא
ויבין, ובין רעתי ובין
רענתך. ארי גוררין אחין אנחנו: ט. הלא כל ארץ ארץ, אפרש קען מלנתי,
אם את לצפונא אנה לדרומא, ואם את לדרומא אנה לצפונא: (ואצפונא):

רס"ג יג (ח) ויאמר אברם, עד שאמר אברם. אחים, קרובים.

בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם רש"י
אומרים: נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט בן אחיו יורשו
ואין זה גזל, והכתוב אומר: והכנעני והפרזי אז יושב בארץ, ולא
זכה בה אברם עדיין.
(ח) אנשים אחים, קרובים. ומדרש אגדה⁴⁹ דומין בקלסתר פנים.
(ט) אם השמאל ואימנה, בכל אשר תשב⁵⁰ לא אתרחק ממך
49 שם ו. 50 "חשב" — בד"ר: "אשב אני".

רמב"ן (לעיל יב ז), והיאך יירשנו לוט. אולי שמעו הרועים המתנה וטעו,
והכתוב אומר כי גם ללוט גם לאברהם איננה עתה. ולפי זה מה
שאמר תחלה כי היה רכושם רב, לאמר כי מפני הרכוש הרב לא
ישא אותם הארץ, והוצרכו רועי לוט להכניס מקניהם בשדות
שיש להם בעלים, וזאת סבת המריבה. ועל דרך הפשט היתה
המריבה על המרעה, כי לא נשא אותם הארץ, וכאשר היה מקנה
אברם רועה באחו, היו רועי לוט באים בגבולם ורועים שם, והנה
אברם ולוט היו גרים ותושבים בארץ, ופחד אברם פן ישמע

והוא אחד מהנוכרים, ויש לו שני שמות³⁷ כאשר מצאנו שמות ראב"ע
לבן שמואל³⁸, וגם לאבי אביו³⁹.

ספורנו (ח) ביני ובינך. לעתיד¹⁰, כשיבחר אחד ממנו איזה מרעה, אל נא
תהי מריבה, שירצה אותו גם חברו. ובין רועי ובין רועיך, עתה
בשבתנו פה.

(ט) ויאמינה. מגזרת ימין. ונראה אל"ף שמאל⁴⁰, ולא ידענו
אם הוא שורש כי נעדר ממלת הימיני השמילי (יחזקאל כא כא)⁴¹.
היה חברו: והכנעני או בארץ (יב. ו). מה שאמר שם טוב גם כאן. יש גורסים קרעו —
כשאר בני כנען (טו, יט). דבר בקיצור והכוונה לכולם. 37 כ"י, טו — יח נמנים אחד
עשר בניו של כנען ואין ביניהם הפרזי. לפיכך הוא משער שלפרזי היו שני שמות. הוא
חזר על שיטה זו בט"ו, יט. בשמות ג, ח: והפרזי הוא צידון. 38 כש"א ח, ב: והי
שם בנו הכבור יואל ושם משנהו אביה. בדה"א ו, יג: ובני שמואל ושני ואביה. כלומר
יואל נקרא גם ושני. 39 כש"א א, א: אלקנה בן ירחם בן אליהוא. דה"א ו, יב:
אליאב בנו ירחם בנו אלקנה בנו. שם שם יט: בן אלקנה בן ירחם בן אליאל. כלומר אליהו.
אליאב ואליאל הם שם אחד. כעצם הוא היה אבי אבי אביו של שמואל, וראב"ע דבר
בדרך קצרה. 40 האל"ף במלה שמאל נחה — נסתרת ובמלה ואשמאילה היא
נהגת — נראית. 41 אם הא' שרשיח אינה צריכה להיעדר, ואם היא כותונה אינה

(ט) הלא כל הארץ לפניך. כי אמנם אתה תבחר המקום שתרצה,
לפיכך: הפרד נא מעלי. הפרד אתה אל הצד אשר תבחר, ואני
אסע אל הפכו. אם השמאל. אם תבחר לבקש מרעה¹¹ אחד בצד
שמאל. ואימינה. אני אבקשנו בצד ימין.

10 כי לא נזכר כלל שהיה ריב בין אברם ללוט. 11 כי לא היה להם רשות
לתפוס את הארץ ולחלקה ביניהם לחלוטין אלא זכות רועים נודדים למרעה חלקו

רד"ק (ישעיה ט יח)³⁶. לשבת יחדו, כי היה צר להם מקום המרעה שם רד"ק
לרעות מקניהם יחד עם מקנה אנשי הארץ, כי היה, רכוש אברהם
ולוט רב לפיכך היה ריב בין רועיהם, כי אלה אומרים אנחנו נרעה
מקנינו ואלה אומרים אנחנו נרעה מקנינו והיה המקום צר להם
ודוחקים זה עם זה.

רד"ק נובלים יאמר על האלה שהיא נובלת עליה. וכן קרועי בגדים
(ש"ב יג לא) מגולחי זקן (ירמיה מא, ה). והדומים להם³³.
(ג) וילך למסעיו, מסע אחר מסע מעט מעט לפי שהיה כבד מאד
במקנה והלך דרך הדרום, וזה פירוש מנגב, כי מצד נגב היו
מסעיו והלך עד בית אל. עד המקום, והוא ההר. אהלה כה"א כמו
בו"ו. בתחלה, כמו שאמר ויט אהלה (לעיל יב ח).

(ז) ויהי ריב. וטעם והכנעני, פירשנוהו³⁷ והוסיף הנה: והפרזי כי
גם הפרזי היה יושב בארץ הזאת שהיה שם בית אל והעי³⁸.
(ח) ויאמר... ביני ובינך, כי אם יריבו רועינו אי אפשר שלא נריב
אנחנו.

(ד) אל מקום המזבח, הוסיף לבאר עוד להודיע כי לא נטה אהלה
במקום אחר באותו ההר אלא באותו מקום שעשה שם המזבח
בראשונה, וכל זה להודיע כי ראוי לאדם לקבוע מקום לתפלתו
ולעבודתו את ה'³⁴, כי יותר לכו נכון במקום שהוא רגיל בו.
ויקרא וקרא שם פעם אחרת בשם ה'.

(ט) הלא כל הארץ לפניך, כמו לפני, כי בכל מקום אשר תהיה שם
יאספוך אנשי המקום ולא ירעו לך, כי עזרת האל תהיה עמך
בעבורי ובעבור שהלכת בדרכי להכיר הכורא. הפרד נא מעלי, כי
בעבורי אתה בארץ הזאת ואתה ראוי להפרד מעלי ולא אני
מעליך, כי אני העיקר ואתה טפל לי ולי הבחירה, עוד אני אומר
לך כי נפשי רחבה וכל שכן לאחי אתן לך הבחירה. אם השמאל
ואמינה ואם הימין ואשמאילה, אם תרצה אתה ללכת לצפון
הארץ אני אהיה לדרום הארץ בזאת הפאה שאנחנו בה היום, כי
לדרום ארץ ישראל היו כמו שאמר: הלון ונסוע הנגבה (לעיל יב
ט) וילך למסעיו מנגב (לעיל פסוק ג). ואם הימין, ואם תרצה אתה

(ה) וגם ללוט, וגם לרבות על מה שאמר: ואברם כבד מאד (פסוק
ב). ההולך את אברם, להודיע כי בזכות אברם היתה לו הטובה
ההיא לפי שהיה הולך ונשמע אליו. ואהלים, להודיע כי
מטלטלים רבים היו לו ובני בית רבים והיה צריך לאוהלים רבים.
ומלת ואוהלים בחולם האל"ף וכן איש לאהליו (שמו"א ד י)
וישכרו באהליך (דברים לג יח). ועל דרך משקל אהל היה האל"ף
בקמץ חטף כמו מן קודש קדשים מן חודש חדשים, וכן בא
באהלים תשבו (ירמיה לה ז) השכונני באהלים (שופטים ח יא)
ואולי זה שבא האל"ף בחולם הוא ממשקל אחר, משקל גזל
תולע³⁵.

33 ראה להלן יו, כד. 34 ע"י ברכות ה, ב. 35 וכן בספר מכלול שער
דקדוק השמות (ד' ליק קוב, א), ושם הוסיף שבא האל"ף בחולם להארץ על הה"א
36 וכן בספר השרשים (ארץ), 37 לעיל יב, ו. 38 ככ"י מ' פ: בין בית אל
והעי

(ו) ולא נשא אתם הארץ, בא ארץ לשון זכר וכמוהו: נעתם ארץ

אלשיך בראשית פרשת לך לך פרק יג

2

ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי. אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברם בשם יי. (ב - ד):

הנה אין דומה מסעות ההולך ריקן, להולך כבד מאד במקנה לרגל המלאכה ובכסף וזהב רב שתקצרנה מסעיו. (ב) אמר, כי אברהם בצאתו ממצרים היה כבד מאד במקנה כו', ועם כל זה יגע (ג) וילך למסעיו שבא בהן בעודו ריקם. ואפשר הטעם מדאגת אשר קרה לו במצרים, פן יפגעו בו אנשי רשע, על כן הלך במסעות שעבר בהם והיו כשרים:

עוד כיוון, כי למה שיצא לחוץ לארץ, חש פן יאשם ויפגם במתנת הארץ אשר נתבשר בה באלון מורה, על כן בהגיעו הנגבה של ארץ ישראל, לא תקע אהל בשום מקום דרך קבע, רק וילך למסעיו כאורח נטה ללון מנגב עד בית אל. ומשם עד המקום אשר נטה שם אהלה כו' ולא נטה שם עתה אהל, כי אם נסע משם עד (ד) מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, הוא המזבח הראשון שבאלון מורה מקום שניתנה לו שם הארץ. ושם ויקרא בשם ה' לתת לו תודה, ולא במקום שקרא בשם ה' בתחלה במזבח השני בין בית אל כו', והוא על כי עתה כיוון להתחנן במקום מתנת הארץ, לתקן מה שיצא ממנה:

וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים. ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו. (ה - ו):

(ה) וגם ללוט כו'. הנה פסוק זה היה צודק ליאמר אחר פסוק ואברם כבד מאד כו'. אך באה תורה לתת טעם מה זה היה שקרא אברם בשם ה', וה' לא דבר לו מאומה, ומה גם עתה שבא לבית מלונו ממצרים. על כן היה מקום לומר כי הקפיד הוא יתברך על אברם על אשר יצא חוץ לארץ. לזה יאמר ראה נא רצונו יתברך, כי וגם ללוט למה שהיה עם אברם ברכו ה' והיה לו צאן וכו', (ו) עד גדר שלא נשא אותם וכו' והיה ריב כו' עד שהוצרכו להתפרד, והוצרך ללוט את כל ככר הירדן כו' לרוב מקנה קנינו. ושםא תאמר אם כן איפה למה לא דבר לו ה', הלא הוא על התחברו ללוט, כי הנה זה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מה שאין כן טרם יפרד ממנו:

עוד כיוון להורות, כי בחברת צדיק עם רשע, נמשך לרשע מהצדיק טובה, וההפך מהרשע לצדיק. כי הנה וגם ללוט למה שהיה הולך את אברם היה צאן כו' עד הוצרך ליפרד על רוב מקנהו, אך לאברהם נמשך רעה מתברתו, כי מה שוה' אמר אל אברם היה אחרי הפרד לוט, אך עודנו אתו לא נדבר בו:

ולא נשא אותם כו'. אמר שני טעמים. א. כי היה רכושם רב. ב. כי אין צדיק עם הפכו מתקשרים, כי מי יתן טהור וכו' וזהו ולא יכלו וכו':

ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז ישב בארץ. ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו. (ז - ח):

(ז) ויהי ריב וכו'. אומרו והכנעני כו' מיותר ובלתי צודק פה. והנה אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה מא ו) שהיו רועי לוט רועים בשדי תבואות הכנעני והפריזי, והיו רועי אברהם מוכיחים אותם, והיו רועי לוט אומרים כל הארץ לאברהם היא וזרע אין לו ולוט יורשו, ומשיבים רועי אברם ואומרים והכנעני אז יושב בארץ כי עדיין לא ניתנה לאברהם:

ועל דרך הפשט נשים לב אל אומרו יושב, ומהראוי יאמר יושבים. ועוד נשית לב אל אומרו תחלה לשון ריב ואחר כך לשון מריבה כאומרו אל נא תהי מריבה. ועוד אומרו ובין רועי כו', כי הלא בין הרועים כבר היתה. ועוד אומרו אנשים, כי היה לו לומר כי אחים אנחנו. אך יאמר אוי למי שצריך ללמוד מן הגויים, וזה מקל וחומר כי הנה שני עממין כנעני ופריזי היו יחד ולא היה ריב ביניהם, וזהו אומרו יושב לשון יחיד כי היו באחדות ושלו, על כן נתעורר אברם ואמר אל נא תהי כו' כי אנשים אחים אנחנו, ולמה נגרע משתי אומות שאינן אחים ואין ריב ביניהם ונהיה לבוז בעיניהם. ושיעור הכתוב ויהי ריב כו' והנה הכנעני כו' אז יושב באחדות, על כן (ח) ויאמר אברם כו' כי אנשים אחים אנחנו, ומכל שכן שראוי יהיה שלום בינינו יותר משתי אומות אלו:

והענין כי הנה אמרו ז"ל בגמרא (סנהדרין ז א) האי תיגרא דמיא לבידקא דמיא כיון דרווח רווח. כי דרך הריב להתחיל במעט ונעשית הרבה שמתרחבת בין אנשים. וזה יתכן כיוון אברם שאמר הנה עד כה אין הקטטה בינינו רק בין הרועים, וגם בין הרועים לא הגיע לגדר מריבה יולדת כנקבה ומתרבת ומתפשטת, כי אם לגדר ריב זכר, ועל כן אל נא הריב הזכר שאינו מוליד, תהי מריבה שתעשה מריבה נקבה שתלד ותתרבה עד יהיה ביני וביןך גם כן, וגם בין הרועים תתרחב, שאם עד כה היה מתייחס לריב תהיה עתה מריבה גם ביניהם, וזהו ובין רועי כו' כי אם רבו קצת רועי עם קצת רועיך, עתה תהיה בין כלם. כי זה בלתי ראוי משני טעמים, אחד כי לא תצדק מריבה רק בין פחותי הערך אך לא בין חשובים, וכן לא תצדק בין אחים, וזהו אומרו כי אנשים אחים, כי משתי סבות אין ראוי, אחד כי אנשים שהם חשובים כנודע שכל אנשים שבמקרא חשובים (במדבר רבה טז ד), וגם להיותנו אחים, וזהו כי אנשים אחים אנחנו, וראוי לישא קל וחומר מהכנעני והפריזי שאינן אחים רק שתי אומות, ואחדות ביניהם, כאומרו יושב בארץ ולא נאמר יושבים: הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה. וישא לוט את עיניו וירא את

